

Шогшо эл, порымик да гим верр!

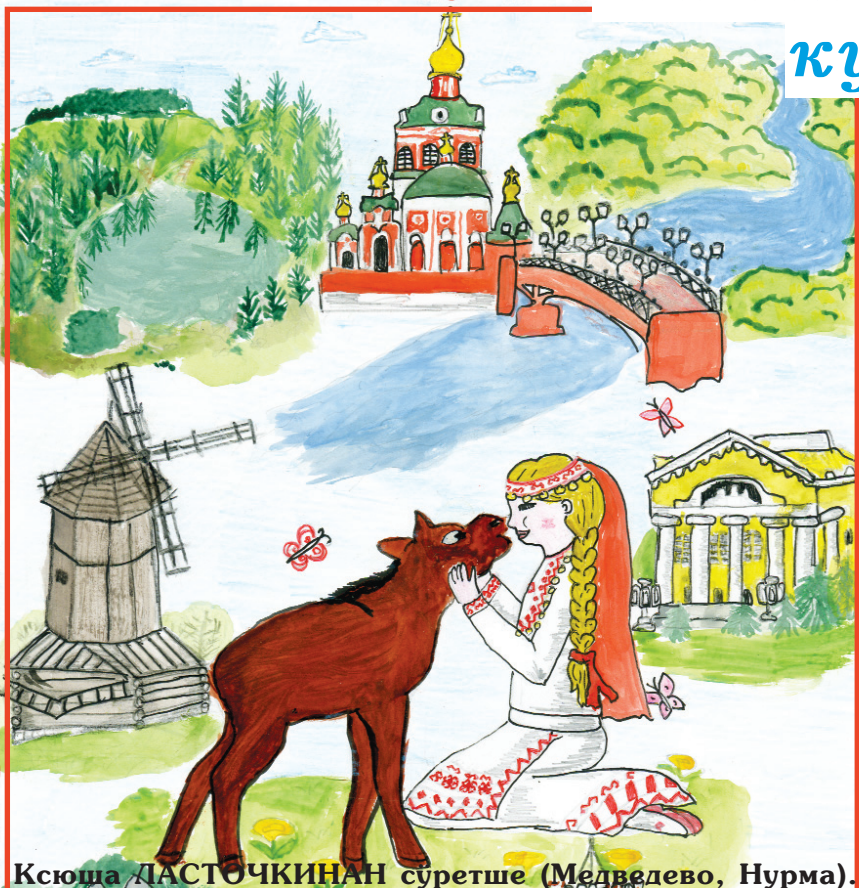
БУДЬ ГОТОВ

ЯМДЕ ЛИЙ

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

0+

Какшан сереш кушкеш ола



Ксюша ДАСТОЧКИНАН суретше (Медведево, Нурма).

Мый Йырмарий ялыште илем. Мемнан деке кенежлан Катя унала толын. Тудо Саратов ола гыч. Катя – кочамын акажын уныкаже. Тудым Йошкар-Ола марте ужатенна. Катялан столицына пеш келшен. Мый Национальный президент школым ончыктем, тений тыште юнкор слётышто лиймем нерген каласкаленам. Какшан сер мучко коштынна, памятник-влак дене палдаренна. Паркыште кугу ораваш шинчын, кўшычын мотор олам онченна. **Всеволод НИКИТИН.** Кужэгер район.

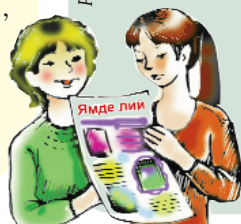
6 августышто
Йошкар-Олалан
435 ий темын.



Чын йолташ

«Ямде лий» –
чечен родем,
«Ямде лийым» йбратем.
«Ямде лийым» мый вучем.
Чын йолташыже лийнем.
Юля ИВАНОВА.
Кужэгер, Шорсола.

Рекламе.

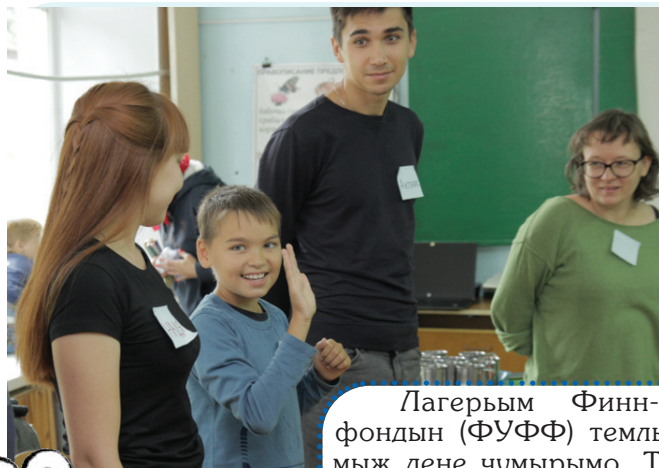


Велосипедым модын налнет?

Тугеже почтыш вашке. «Ямде лий» газетлан подпискым ыште да квитанцийжым але копийжым мыланна колто.

**Редакцийын адресше: 424000,
Йошкар-Ола,
Набережный Амстердам,
1-ше номеран порт.**

Потерейын учредительже – «Ший памаш» сылнымут фонд. Вуйлатыше – В.В.Краснов.



Параньга районо Матародо ялыште Марий кинолагерь пашам ыштен. Тушко марий йылме дене фильм сниматлыше 19 ен чумырген. Нунын коклаш-

Лагерьым Финн-угор фильм фондын (ФУФФ) темлымыж да полшымыж дене чумырымо. Тиде фонд кажне ийын Кечывалвел Эстонийыште Финн-угор фильм фестивалыым эрара.

Кино, Кино, Фильм...



Увер

Юл кундемаште илыше калык-влак нерген каласкалыше «Возвращение к истокам» аудиовизуальный энциклопедий ямдылалтеш. Тудо этнографий экспедиций негызеш сниматлыме 14 видеофильмым уша. Марий Элыште ты пашам Марий тўвыра рўдер шукта.

те тунемше-влакат лийыныт. Лагерьын темыжым «Матародо села» манын палемденет. Погынышо-влак лекцийым колыштыныт, кином сниматленет, вара лончыленыт. Теве Андрей Яруковын «Пушенгын монологшо» кўчык фильмже келге шоньмашым тарватен.

Н.СЕМЕНОВА.



Марий Эл Правительстве у тунемме ийлан учебникым да тунемме пособий-влакым налаш 114 миллион тенгем ойырен.

1759 ий 12 августышто генерал-аншеф Пётр

Историйым шергалына

Семёнович Салтыковын вуйлатыме руш войска, австрийский армий дене ушнен, Кунерсдорф воктене (Касвел Польша) прусский салтак-влакым кырен шалатен. Шым ий шуйнышо сар годым тиде кредалмаш эн вианлан шотлалтын.

1799 ийыште руш полководец Александр Васильевич Суворов иктеш ушнышо руш-австрийский армийым вуйлаташ тўналын. Ты ийын 15 августышто А.В.Суворовын армийже Нови ола (Италий) воктене кредалмаште француз войскам кырен шалатен.



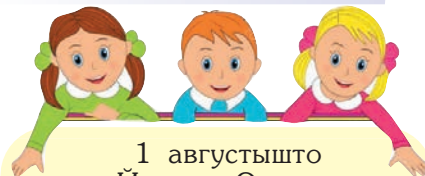
14

август – Мўй спас.

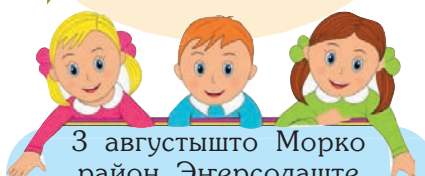
Акрет Римыште да Египетыште мўйым окса олмеш кучылтыныт. Налог ден штрафым тўленет, сатум наледенет. Тунам мўй Юмын кочкышлан шотлалтын, сандене акше шергакан лийын.



Йошкар-Оласе «Спартак» юниор хоккей команде 2019-2020 ийлаште Юл кундемысе округышто эртаралтше первенствыште тангасаш тўналеш. Турнир кок этап дене эрта. Икымше матч Нефтекамск ола гыч «Торосом» команде дене 12-13 октябрыште лиеш.



1 августышто Йошкар-Оласе Благовещенский башне тўвыра ончер-рўдерыште «Оласе уремын геометрийже» ончер почылтын. Эртыше, тачысе да шушаш жапыште могай лийшаш Йошкар-Олам архитектур велым макет, сўрет, фотографийла гоч ончыктеныт.



3 августышто Морко район Энерсолаште Марий АССР культурын сулло пашаенже П.П. Эчекинлан шарнымаш онам почыныт. Тудо кечынак уста кўслезым шарныме лўмеш «Шочмо кундемын семже» конкурс-фестиваль эртен. Тунемше-влак кокла гыч жюри Волаксола школ гыч Е.Порфирьевам палемден.

Какшан сереш кушкеш ола

Таче Йошкар-Ола 435 ияш юбилейжым пайремла.

Икымше гана

Тений икымше гана ен-влак, түрлө мотор, онай костюмым чиен, ола урем мучко эртат. Изи йоча-влакат ятырын ушнат. Артист-влак мотор вургемышт дене пайремлан сөраллыкым пуртат. «Йошкар-Ола – земля отцов» пайрем 12 шагатлан торжественно почылтын.



ЙОШКАР-ОЛА



Н.СЕМЕНОВАН фотожо. 2019 ий.

Спектакль, салют

Республикысе чыла театрын спектакльжым ик кечын кунам ончен кертыда? Таче! Марий Элысе мурызо да куштызо-влак 18 площадкым ойырымо. А кастене йоратыме олана үмбалне салют чүкталтеш.

Увер

31 август марте Т.Евсеев лүмеш Марий Эл Республикысе национальный тоштерыште «Цвети, Красный город: Йошкар-Ола» фотоончер пашам ышта. Ончер марий рүдолан 435 ий темме лүмеш пөлеклалтын. Тыште 1950-1980 ийласе Йошкар-Олам ужаш да шарналташ лиеш. Фотографийлаште олан түрлө микрорайонжым, уремжым, пörтшö, промышленный предприятийже-влакым да верысе калыкым ужаш лиеш. Фото гоч рүдолан вашталт, виян толмыжо раш коеш.

Х.АЛЕКСАНДРОВА.

Чак-чак але эскимо?

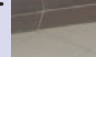
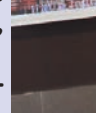
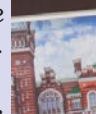
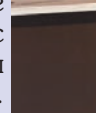
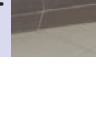
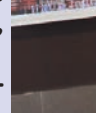
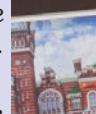
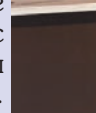
«Дом – полная чаша» манын лүмдымö пайремыште түрлө калык-влакын кочкышыштым тамлен ончаш лиеш. Уремысе кочкыш дене палдарат. А эн онайже – Марий Элыште ыштыме эн кугу чак-чак ден эскимо мороженыйым ужын кертыда.

Л.СЕМЕНОВА.

Марий Элышке кажне гана кугу куан дене толам. Тысе вершөр пеш сылне. Вес гана мый Йошкар-Олаш тунемаш толаш шонем. Марий Элын рүдолаже мыланем моткоч келшен. Ончен шерет ок тем!

Василиса САМУТКИНА.
Татарстан, Агрыз,
Пелемеш.

Снимкыште: Йошкар-Олаште йолташ үдырем-влак дене пырля.



Почётан гражданин

«Йошкар-Олан почётан гражданинже» лүмым 1968 ий гыч пуаш тўналыныт. Чылаже 46 чапланыше ен нумалеш. Тений митрополит Йошкар-Олинский да Марийский Иоанном палемденят, тудлан орденом кучыктеныт.

Йоча-влак, погыналза!

Йоча-влакше-е! Изи мўкшла... уке, олыкысо пеледышла койыт. Нуным кеч-могай площадкыштат уло кумылын вучат: «Вместе! Летом! Всем двором!», «Играй и пой, мой город» модыш программе-влак, «Радужный город» «Разноцветный город мой» сўрет конкурс, «Квиз, плиз» уш-акылым тергыше модыш, «Шахматная планета» турнир, «Здоровый город» спорт фестиваль да молат..



Самырык кидма-стар-влакын финн-угор фестивалышты Национальный президент школ-интернат пелен эрта.



Тудо 6 августышто почылтын. Марий Эл Республикысе культур, печать да калык-влакын пашашт шотышто министрын алмаштышыже Г.С.Ширяева, Марий Эл Республикысе самырык-влак политике, спорт да туризм министр Л.А.Батюкова ўдыр-рвезе-влакым, нунын вуйлатышыштым шокишын саламленят. Фестивалыш Российын индеш регионжо: Марий Эл, Мордва, Удмурт, Татарстан, Карелий, Коми республикла, Москва, Виче, Пермь кудемла гыч – 13-17 ияш 100 йоча ушнен.

Кугезын мастарлыкшым – мыланна!



Финн-угор фестиваль тений 24-ше гана эрта.



«Самырык-влакын кидмастар да усталык фестивалышты» проектым Марий Элысе йоча да самырык-влакын «Эр вий» («Юная сила») ушемышт шындара. Марий Эл Республикысе Правительствын полшымыж дене да Россий президентын грантше кўшеш эрта.

Коми республик гыч Корткеросский район Подтыбок посёлкысо калык усталык пёртын «Веста» коллективше куымо паша дене палымым ыштат. Ўдыр-влак куымо станокышто ўштым куат. Ожнысо калыкын пашажым шымлен, кызытсе илышлан кельштарат. Калыкын йўлажым арален кодымо верч вуйлатышышт Анна Николаевна Сурнина чот тырша.

Фестивалын шоньмашыже:

- Финн-угор калык-влакын кидпашаштым шымлаш;
- Йўлаштым арален кодаш;
- Самырык-влакын усталыкыштым вияндаш.



Нине ўдыр-влак Удмурт республикысе Якшур-Бодьинский район гыч толын-ныт. Нуно Старозятцинский школышто тунемыт. Школ пеленысе «Истоки» кружокыш коштыт: ял-влакын историйыштым, калык йўлам келгын шымлат. Кидпашалан мастар улыт. Финн-угор ончырыш кумыж гыч ыштыме түрлө арверым конденят. Вуйлатышышт – Галина Павловна Опарина.





- 10 августышто, Йошкар-Олан кечынже, Чарла кремльыште усталык мастаргудына интерактив программе дене пашам ышта. Кумылан-влакым мастер-классым ончаш, модмашыш ушнаш ўжам. Туштак самырык мастар-влакын ончерыштым ужын кертыда, - ойлен проект вуйлатыше Маргарита Михайловна Маланова.



Автор:
Е.ИВАНОВА.

Фото-влак:

<https://vk.com/ful12>
тўшка гыч да авторын.



Саранск оласе (Мордовий) ўдыр-рвезе-влак (**ўлыл снимкыште**) тўрым тўрлат, бисер дене пыдат, пу гыч пўчкедат - икманаш, сўрастарыме мотор арверым ыштат. Тиде пашалан нуным Л.П.Морозова ден О.В.Тулупова тунуктат.



Кенеж

Эрдене

Кенеж кечын

сер воктечын,
Йўштө вўдым подылден,
Шудышырчык куаналын
Эрталале ик эрден.
А күтўчө ушкал-влакым
Нангая ужар лонгаш.
Да ковай волта лудигым
Яндар вўдыш йўштылаш.
Каштала гыч чыве-влакше,
Чонешталын мланде ўмба,
Каналташ вигак ошмашке
Йоча семынак вашкат.
Його пырыс вара веле
Шокшо пўрт гыч шып лектеш.
Коваемын шокшо шўржө
Пеш торашке ўпшалтеш.
Кенеж кечын сер воктечын
Тўрлө янлык-влак эрлат.
Кече, кўшыч шыргыжалын,
Мландым шыматен вўчка.

Ирина ПЕТРОВА.

Морко, Коркатово.

Пуйто коктын МОДЫТ



Эн
йўратыме
пагытем -
кенеж.
Кенежым
шокшо, теле вургем
мым чияш огеш күл.
Энерыште вўд леве,
йўштылаш сай. Чоды-
раште еш дене тўрлө
саскам погена. Понго
декат коштына. Кастене
йолташ-влак дене велосипед
дене кудалышташ йўратена.
Тений кенеж шокшо лийын
огыл. Теве йўр йўреш, теве
кече шыргыжалеш. Кө сенга?
Пуйто коктын модыт.

Таня ВАРАКСИНА.

Параньга, Памашьял.

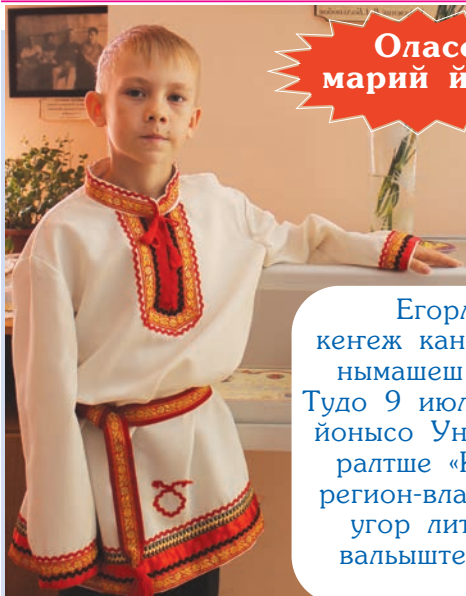
Калык пале

Кече чот пелта гын,
кас велеш йўр толеш.

Кастене шўдыр-влак пеш
чўчкат гын, йўр толшаш.

Йўр эртымеке, энер вўд
ырымыла чучеш гын, вашке
адак йўр толеш.

Шолдыра пырчан йўр
кужун ок шуйно.



Оласе мариий йоча

кумылжым вигак савы-рыш. Тыгай сүретым тений шошым «Колумб лудмаш» оласе конкурсышто ужым. Ну, шонем, Егор, таче

Галкин улам!

Егорлан тенийысе кенеж каныш утларак шар-нымашеш кодеш, шонем. Тудо 9 июльышто Морко районысо Унчо селаште эртаралтше «Колумб лудмаш» регион-влак кокласе финнугор литератур фестивалыште мастарлыкшым ончыктен.

– Мый Егор Галкин улам. Валентин Колумбын «Муро» почеламутшым лудам. Колыштса! – рвезе сценыш лектын шогалят, калыкын

т ы й ы н «шүдырет» садиктак чүкталтеш. Ч ы н а к лие: рвезе и к ы м ш е в е р ы м н а л е .
– Почеламутым тыге сылнын лудаш кө т у н ы к т е н ? – йодам.
– Йошкар-Оласе 7-ше номеран школыш коштам. 3-шо классыш вонченам.

Туныктышына Ирина Вячеславовна Закиева мый денем марла мутлана. Тудак конкурсыш ушнаш темлен да сылнын лудаш туныктен.

– Тый, Егор, олаште илет гынат, марла пеш яндарын мутланет. Орынат колтышым.

– Мый мариий эрге улам. Авам Немычсола гыч, ачам Морко посёлкышто шочынкушкын. Каникуллан кочамковам деке ялыш, Немычсолаш, кудалям.

– Тушто йолташетат уло, очыни?

– Ярослав йолташем уло. Колым кучаш пырля коштына. Велосипед дене кудалыштына, куржталына. Ялыште сай, юж яндар. Мыланем тушто келша.

Л.ГРИГОРЬЕВА.

Авторын фотожо.

Кузе калык йўрым конден **Мариий йўла**

Кенеж. Кече пелта. Иктаж кок арня йўр уке. Ен-влак кажне кечын кок-кум гана йўштылаш коштыт гынат, полшымыла ок чуч. Кушкылланат, калыкланат йўр күлеш. «Кузе ынде илаш?» – ойгырат.

Ик кечын ял калык кузе йўрым кондаш лийме нерген мутланаш погына. Кажне еншке шонымашыжым ойла. Но кузе тидым ышташ – иктат ок пале. «Йўр толжо манын, шуарвондым вўдыш чыкен лукман», – темла коча. Тудын ойжо дене чылан келшат.

– Тугеже кажныже, шкенжын шуарвондыжым налын, вўд деке вола. Ала кочан ойлымыжо полша, – тўшка гыч йўк шокта.

Тыгак ышатат. Мынар шуарвондо вўдыш пурен лекте? Шотленат от пытаре. Ик жап гыч каваште пыл погынаш тўнале. Кенеж жапым Вера коваже Тораштырак кўдырчө кўдыртылеш, дене У Торьялыште эртарат. Тушто ныл йолан йолташыже-влак вучат: Рыжик пырыс, пий, каза.

Ял калык куанамыж дене муралтен колта:

«Йўржө йўреш,
йўржө йўреш,
Йўржө йўреш
ўмбакем....»

Ольга СТЕПАНОВА.

Морко, Шап Унчо.



Күлеш мутым шындыза:

Мариий калыкынат шкенжын ... лийын кертеш.

Спектакль – илыш

Вигак манман: ... театр күлеш.



Мариий театрлан ... тўрлө пьесым возаш, кусараш күлеш.

Спектакльым тагастараш лиеш.

В.СМИРНОВ ямдылен. **Ялыште сай**

Кенеж каныш

Катя Иванова (снимкыште) Медведево район Туршо школын кокимшо классым тунем пытарен. Кенеж жапым Вера коваже дене У Торьялыште эртарат. Тушто ныл йолан йолташыже-влак вучат: Рыжик пырыс, пий, каза.
– Каза дечын от лўд?
– Уке-е. Мый ковам дене пырля олыкыш коштам. Мотор пеледышым погем. Казалан вўдым йўктем. Кечыгут ужар шудым кочкеш, кастене тутло шўрым конда.
– Пеледышым йўратет?
– Йўратем. Шошым авамлан шындаш полшем. Кенежым вўдым шавем. Пакчаште шуко сўрал пеледыш кушкеш.

Кенежым ялыште пеш онгай. Тек Катян каникулжо сайын эрта.

Е.ИВАНОВА мутланен.



Авторын фотожо.



Вүдан

Тамле

Арбузышто В, А, С витамин-влак улыт. Нуно иммунитетым пентгыдемдат, уш-акылым пойдарат, шинчам аралы-маште полша.

Арбуз гыч – мороженый

Күлеш: арбуз көргө (шүм да том деч посна) – 700 грамм, сакырложаш – 2 кугу совла, тыгыдемдыме пүртнык лышташ – 4 кугу совла, нўжымō лимон шүм – 2 изи совла, шинчал – ик чывыштыш.

Арбуз көргым да сакырложашым блендер дене лугаш. Изиш лиймек, молыжым пышташ. Формыш оптен, холодильникиш шындаш. 1,5 шагат гыч формыш изи тоям керлын, кум шагатлан уэш холодильникиш пышташ. Мороженый ямде.



11 август – Чонгышо-влакын кечышт.



Сүретым чиялте.

Ончыкылык император 1672 ий 30 майыште (9 июнышто) Москваште шочын. 29 июнышто, святой Петр да Павел апостол-влакын кечыште, Чудово монастырьыште тынеш пуртеныт. Ачаже – Алексей Михайлович Романов, аваже – Наталья Кирилловна Нарышкина. Ешыште 14-ше йоча лийын. Ик ияш гычак няньке ончен. Пётр таза капкылан кушкын. Погремушко дене модыктеныт, а тудо салтак, пушко дене модын. Кум ийым темымыжлан ачаже модыш пычалым да саблым налын пуэн. Йоча пагытше утларакше Москва воктенyse Коломенское да Преображенское селалаште эртен.



Пётр I – 350 ий

Книгам лудса: М.Погорелова: «Кто такой Петр I?» (Ростов-на-Дону, 2015)

Л.СЕМЕНОВА ямдылен.



Шочмо кундемем – Тошнер ял. Тыште кевыт, футбол дене модаш келыштарыме вер улыт. Ял воктеч энгер йоген эрта. Тошнерыште калык шагал, но поро да пашаче. Мыйын шонымаште, шочмо верем эн ару, эн сай.

Андрей НИКИФОРОВ.

Волжский район.

Агытаным вурсена



Мый авамлан шольнымым ончаш полшем. Алёшым малтымеке, авам уремыш пашам ышташ лекте. «Шольным эскере» мане. Мый телевизорым ончем, Алёшик мала. Агытан «Петы-рен кыре-е-м!» кычкыра-ле. Шольным помыжалте да шорташ тўнале. Мый Алёшым окнаш шогалтышым да агытаным вурсаш тўнална. Ала умылыш, ала уке, угыч талышнен «Петырен кыре-е-м!» кычкыра-ле. Теве тыге ме агытаным вурсышна.

Сева НИКИТИН.
Кужэгер,
Шўдымарий.



Индекс: П4696.
Тираж 1150 экз. Заказ
Формат – А-4-8.
Директор-тўн редактор
Л.В.СЕМЕНОВА.

E-mail: yamde_lii@mari-el.ru,
yamde_lii@mail.ru
Сайтын адресше: yamde-lii.pro,
Тел. 8(8362) 45-22-82(факс)

УЧРЕДИТЕЛЬ-ВЛАК: Марий Эл Республикысе культур, печать да калык-влакын пашашт шотышто министерстве, «Ямде лий» газет» кугыжаныш унитарный казна предприятий.

Газетым редакцийыште погымо да верстатлыме, «Марий Эл Республикысе Правительствын типографийже» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Типографийын адресше: 424000, Йошкар-Ола, Комсомольский урем, 112.

Газетым Массовый коммуникаций сферыште да культур наследиым аралымаште законодательствым шуктен шогым эскерыше Федеральный службыв Приволжский федеральный округысо управленийыштыже регистрироватлыме.
Номер – ПИ №ФС 18-1999,
2005 ий 10 февральыште пуымо.



Печатьыш пуымо жап – 14-00,
фактически – 13-00

Авторын да редакцийын шонымашышт түрлө лийын кертыт. Серыш-влак мөнгеш огыт колталт. Ак – кутырен келшыме почеш.

Редакцийын да издательын адресше: 424006, Йошкар-Ола, СССР Вооружённый Вийын 70-ше идалькыше урем, 20 (почтовый) Эгерўмбал Амстердам, 1 (фактический).

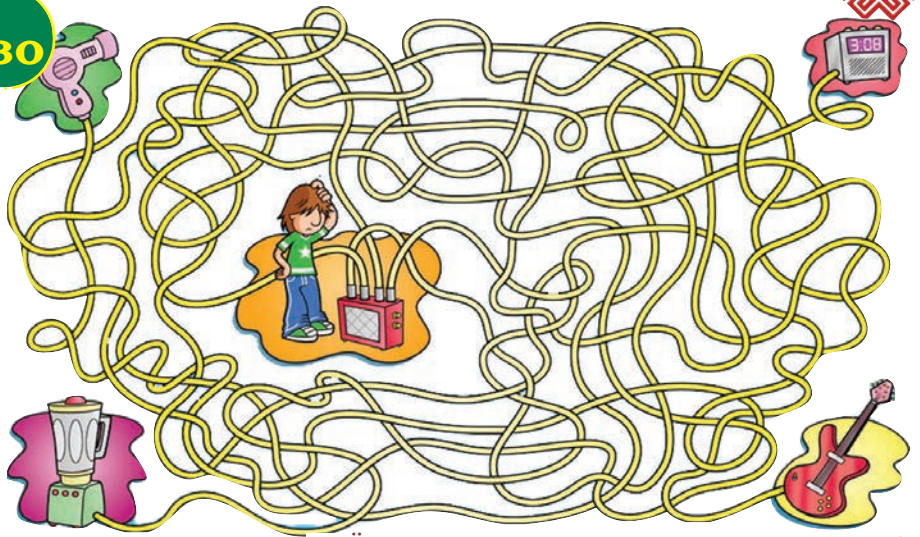
Конкурс

Изи ПОНГЫЗО



Снимкыште: Саша ЛЕОНТЬЕВ. Марий Турек посёлко.

Кожлашкыже миялалым,
Рокнёлтышым муалалым.
Мыйым ужын йывыртале,
Вуйжым күшкө нөлтале.
Юлия УСОВА.



Ўзгар-влакым могай розеткеш чўктым?

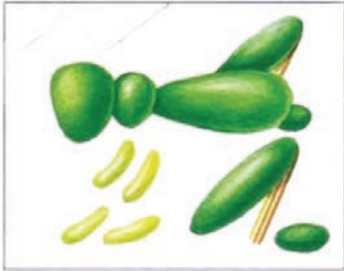
Электротул дене ит мод!
Пожарым ужынат гын,
112 номер дене йынгырте!

Мастар кид



Шудышырчык
кастене чот мура – ояр игече лиеш.

1 Пластилин гыч ужаш-влакым ненчыза.



2 Ынде ваш ушыза.



3 Шинчам да ырым келыштарыза.

Физкультминутко

Шудышырчык

Теве могай шудышырчык
Чонештылеш чарныде,
Пурлаш, шолаш, ўлык, күшкө,
Кече мучко тёрштылеш.
Чулым таче шудышырчык
Огеш керт моктаныде:
Пурлаш, шолаш, ўлык, күшкө
Куанен чонештылеш.
Теве могай шудышырчык
Чонештылеш чарныде,
Пурлаш, шолаш, ўлык, күшкө,
Кече мучко тёрштылеш.

Н.Д.ИЛЬИНА.

Волжский, Карай.

Кенезымсе лагерьште йоча-влак «Ўяча» йомакым модаш ямдылалтыт.



Вожатый:

– Рольым шеледена. Аня кова лиеш, Сергей – коча, Валерик – ўяча. Мерангын рольжым Саша, а маскам Игорь модаш тўналыт.

Ик йоча огеш чыте, йодеш:
– А кө Валерикым кочкеш?

Интернетысе сўрет-влакым кучылтмо.

Кудо кўмыж-совла уто?



Ужава визит марте веле шотлен мошта. Эн изи лышташ гыч кугурак лийше лышташ марте 1 гыч 5 марте числам шындылза



Кудо транспорт уто? Молан?



1 2 3 4 5